

ELS BÉNS DE JOAN FUSTER, DONZELL, A INCA (1503)

MARIA BARCELÓ CRESPI

Joan Fuster, donzell, testà davant el notari Martí Terrers el diumenge dia 1 de gener de 1503 i nomenà hereus els seus fills Felip Jeroni i Pere Joan, encara infants. Joan degué morir aviat, atès que del dilluns dia 23 del mateix mes data l'inventari dels seus béns aixecat per la seva muller, Joana, i redactat pel mateix notari.

A més de la casa a la ciutat de Mallorca, situada a la parròquia de Santa Eulàlia en el carrer de la Portella, en l'heretat també hi havia altres propietats en el terme de la vila d'Inca. Aquests darrers béns s'inventariaren el dia 8 de febrer, després de fer repertori dels béns de la ciutat.

Pel que fa a les pertinences de Joan Fuster a Inca cal esmentar un molí d'aigua amb tot el seu aparellament i en la casa del qual hi havia estris propis de les feines del camp així com objectes diversos. A l'estable del dit molí, i també a la casa, destaca un nombre considerable de cairats de fusta de poll, el conjunt dels quals probablement havia de considerar-se com a material de reserva o simplement com a deixalles.

Els Fuster tenien un rafal dividit entre els dos germans Joan i Felip, tant les cases com les terres, situat a la partió entre els termes d'Inca i Selva.

La part de la casa o estatge corresponent a Joan Fuster era integrada per les següents estances:

El **menjador**, a baix, estava ple de mobles, com són ara quatre caixes de diferents mides i dos artibancs, cadascun a la vegada de dues caixes, que contenien des d'escriptures fins a objectes propis de la llar. També hi havia dues taules amb els seus corresponents petges, una de fusta de pi i l'altra, vella, era usada per la companya o personal de servei. Els seients eren tres estormies de palma, dues cadires plegadisses i dos bancs. Encara s'hi localitzaven altres objectes de caràcter divers entre els quals destaca un llibre antic que tractava sobre manescalia. El menjador s'il·luminava per una llàntia.

Amb entrada dins el menjador hi havia una **cambra** que sols contenia un llit gran i antic amb el seu complement, és a dir, amb dos matalassos, un de llana i l'altre de palla, una flassada de borra, un travesser i un llençol de quatre teles de bri i estopa.

La **cuina** era una de les parts més importants de qualsevol casa amb dues funcions fonamentals, com són ara facilitar la preparació dels aliments i encalentir la llar en els dies més freds, de tal manera que al voltant del foc s'organitzava la vida familiar, i a les quals de vegades s'afegia una altra funció com és la de bugaderia. Efectivament, en aquesta cuina es trobava una *caldera gran de fer bugada*. Més aviat eren pocs els estris propis d'una cuina, atès que sols es descriuen quatre olles de coure, un calderó, dos morters (un de coure i un de pedra), una paella de ferro, unes graelles, uns llevadors d'olla, una mola de moldre sal, així com un fogó de ferro (*ferros de foch*). És interessant comprovar com no hi ha cap olla de terra i sí de coure, de les quals s'explicita amb detall la seva capacitat, o sia, que la cabuda era per a un moltó, un quarter de moltó, deu escudelles o quatre escudelles. Fins a quatre estris per il·luminar fa pensar que devia ser l'indret on es guardaven bona part dels de la casa. Les dues posts de pi llargues devien servir a manera d'escudeller.

Ran de la cuina, en una **cambreta** on només hi havia un llit, jeia en Bartomeu Castell de Selva, l'amicter. I no gaire lluny s'aixecava un molí de sang amb tots els seus arreus.

Un espai propi d'una possessió de terres bones dedicades als cereals però també a la vinya era el celler. El celler d'aquest rafal va correspondre a la part de mossèn Felip Fuster, però en la part de Joan, en una **botiga**, es concentrava bona part de la vaixella vinària, que era el conjunt d'aparells per elaborar o guardar el vi. Tot un ampli conjunt de recipients ben diversos quant a forma i funció entre els quals destacaven tres bótes grosses congrenyades, dues de vint-i-cinc somades plenes de vi most i una altra d'unes deu somades d'aiguades per a la companya; tres carratells d'una somada de capacitat, dos plens de vi blanc; una alfàbia de terra amb un poc de vi blanc cuit; una gerra pimentera amb un poc de vi blanc; cinc parells de portadores i quatre cistes d'espart; quatre coves de canya. Diversos cèrcols de bóta i portadora, i tres quartins i un banc de trascolar completaven la gamma d'estrils en relació amb el vi. Curiosament aquest espai acollia alguns objectes lligats a l'emmagatzemament de l'oli tals com quatre alfàbies que contenien uns trenta-cinc quartans i deu gerres olieres barbaresques.

A l'inrevés, en una altra **botiga** on se situava el safareig de l'oli hi havia objectes propis d'un celler. En relació amb el vi cal esmentar tres bótes congrenyades, dues plenes de vi most i la tercera d'aiguades; dues bótes de mena i una mitja bóta amb vinagre *per lo ús de la companya*. Quant a l'oli es relacionen fins a nou alfàbies, però buides.

Una altra **botiga**, en el moment, servia de pastador i hi havia una pastera de fusta i un cubell gran de tenir farina. Ara bé, per damunt de tot era un espai ple d'objectes per a l'activitat agrària de la propietat com senalles, garbell, corriola, etc., destacaven tal vegada sis cavallons de lli sense trencar, un ferro de senyar bísties i una post de pi sobre la qual s'eixugaven les fogasses. Sens dubte, una vertadera mescladissa d'ormeigs.

La següent habitació era una **cambra** que treia finestra vers la vinya i sobre la clastra dels lledoners que se suposa davant l'entrada del casat. Un llit amb pavelló era ben condicionat amb els matalassos, travesser amb coixinera i llençols. En cofres i caixes es guardaven robes, armes, sabates, capell... fins a una cullereta d'argent.

Al replà de l'escala, una altra **cambra** acollia un llit amb bancal i banqueta amb tots els seus complements. En una caixa de dit bancal hi havia sobretot peces de ceràmica i no faltava una cuscussera. Altres caixes i cofres guardaven tot un mosaic d'objectes diversos així com de matèries primeres, com eren cabdells i rams d'estopa o de bri.

A la **casa sobre les botigues** destacaven els quaranta cavallons de lli trencat.¹

A l'**estable**, a l'hora d'inventariar, no s'hi aixoplugava bestiar. Només hi aparegueren alguns objectes relacionats amb els animals o amb tasques agrícoles.

Un esclau anomenat Antoni Petit, d'entre quaranta-cinc i cinquanta anys d'edat, feia les feines de moliner en el molí abans citat.

És interessant remarcar el detall que aporten els adjectius quan qualifiquen els objectes. Molt sovint tenen un caràcter negatiu com *sòtil*, *vell*, *desguarnit*, *esgavellat*, *trencat*, *usat*, etc. Els adjectius palesen l'estat de deteriorament perquè són objectes que han passat d'una generació a una altra i que demostren l'afany per conservar tots els estris i fins i tot fragments. Sens dubte, no es tracta d'una societat de consum.²

APÈNDIX

8 febrer 1503. Inventari dels béns de Joan Fuster, donzell, a la vila i terme d'Inca. ARM, Prot. T-858, 148v-152v.

¹ En aquest cas el mot *casa* és equivalent a habitació o estança.

² Sobre aquest aspecte vegeu BARCELÓ CRESPI, Maria. *Elements materials de la vida quotidiana a la Mallorca baixmedieval (Part Forana)*. Palma; 1994.

E dimecres a VIII de febrer any dit MD y tres continuant nosaltres demunt dits tudor y tudriu lo dit inventari en la vila de Incha o termenat de aquella hon vench lo dit notari atrobam los béns qui-s seguexen:

Primo hun molí de aygua qui antigament fou den Sanç ab tres rodes ab llurs moles, erreus y forniments excepto que la una ab ses moles manca roda y banch y per ço vuy no mol sinó les restants dos rodes.

Item hun parpal e sis pichs e hun martell e hun scarppe de strènyer.

Item huna paella e huns ferros de foch sotils e trancats.

Item hun lumener

Item una barrina de manti (?) e hun compàs e una axa.

Item una archa nova de dos caxes.

Item hun artibanch sotil.

Item dos sanalles de palma mitianseres e hun almut.

Item hun torn ab son rest fornit.

Item hun ganxo per erbetiar la cèquia.

Item una exada de scarpell vela.

Item hun banch e hun garbell tot sotil e una serra.

Item sinquanta cayrats de poll dins la casa del dit molí.

Item en la stable del dit molí atrobam LXV cayrats de poll.

E après lo die matex atrobam lo rafal que possehia lo dit defunt divisit ia entre ell e mossèn Felip Fuster son germà ab carta de la divisió rebuda per lo discret en Mattheu Terrassa notari partit axí en lo statge de les cases com en les terres tenint a la part sua lo dit defunt la part de Incha e lo dit mossèn Felip la part de Selva. És ver que la part del dit defunt és lo demunt dit mollí dessus inventariat situat en lo terme de Selva e la tanca e casa del colomer ab la vinya del dit rafal divisida que la part maior partida per lo torrent és de la dita heretat e l'altra part és del dit mossèn Felip. És ver que la conró de la dita mitat e part del dit rafal, bestiar y splet de l'oli tenia e havia fet amitges lo dit defunt ab en Barthomeu Castell de Selva a temps de tres anys dels quals a Sanct Miquel ne haurà passats dos per les quals amitges se ha sembrat seu quarteres y quatre barcelles de forment roig en lo terme de les Planes. Item la tanca del Colomer sembrada de quatre quarteres de xexa e tres barcelles e la rota den Joan de Sòller axí nomenada e hun tros de dit Colomer se ha sembrat VIII quarteres e mitia de ordi. En les quals amitges ha vuy CCXXXIII bèsties de lana e LXXXX anyells. Item VII bous arechs e hun brau, quatre vaques e hun vadell de hun any. Són per tot XIII bèsties bovines.

Item tres someres les dos gelades y l'altra negra ab dos ruchs cascú de hun any.

Item hun mul de pèl castany de edat de XIII anys.

És ver que hi ha e atrobam hun poltró de pèl castany de edat de tres anys lo qual no és de companyia (?).

En la casa o part y statge del qual rafal atrobam:

Primerament en lo menjador bax atrobam una caxa blanca ab son pany e clau

hon ha scriptures.

Item una altra caxa vella dins la qual havia hun parell de lensols de bri e stopa usats e quatre rams de fil de stopa.

Item hun artibanch de dos caxes vel de tenir lo pa en la una e en l'altra lo vidre del ús de casa.

Item hun altre artibanch vell de dos caxes ab quatre plats y quatre scudelles de terra y hun tallador de fust.

Item una taula de pi ab sos petges.

Item una altra taula vella de companya ab sos petges.

Item dos cadires plegadisses.

Item tres rodells penjades a la paret pintades.

Item una làntia ab son forniment.

Item quatre coblers de cabarnar cans ab hun cavastell y dos senderes.

Item una garba de ganivetes sinch pessés.

Item huns baynots desguarnits y buyts.

Item hun libre en paper vell e antich de manascalia.

Item tres stormies de palma.

Item dos banchs.

Item una concha de aram mitgensera.

Item hun cadaf de aram e una gerra de terra.

Item hun mos ginet (?), tres sparons de mula vells, hun lambroix e hun sparó sens roda.

Item una caxeta vella ab una destraleta, dos planes, una podadora e algunes barrines e scarpres e ferramenta de tornejar e una paleta.

Item dos serres manesques una gran altra petita e hun uxol e una axa.

Item una romana grossa ab son piló e hun parpal gros.

Item quatre armelles de roda de molí.

Item hun mos ginet antich.

Item una caxeta vella hon ha una destral e una xapa, una barrina grossa e molts trossos de lenyam de pochà valor.

En la cambra dins lo dit menjador havia hun llit gran antich ab hun matalaf de lana altre de palla ab son travesser hun lensol de quatre teles, bri e stopa usat e una flassada de borra.

Item hun cep per als catius.

Item una pessa de lenyam de alzina.

Item una caxeta per tenir fura.

Item hun torn de filar lana.

En la cuyna atrobam primerament una caldera gran de fer bugada.

Item una olla de coure de poder-s-i coure hun moltó.

Item una altra olla de coure de tenor de coure y hun quarter de moltó.

Item una altra olla de coure de X scudelles altre de quatre scudelles.

Item hun calderó petit.

Item hun morter de coure ab sa mà.

Item una lumenera de lautó.

Item hun morter de pedra ab sa mà.

Item una archa gran de dos caxes ab ses tancadures.

Item una paella de ferro ab sa giradora.
 Item unes grazelles e huns levadors de olla.
 Item tres lumeners e huns ferros de foch.
 Item hun oró de verga, dos scales, una gran altra xica e una civera.
 Item dos posts de pi largues.
 Item una mola de molre sal.
 Item hun trencador de lli.
 Item hun cubell de fer vi blanch.
 Item dos cayrats de pi.
 Item enuna cambreta hon jau lo dit Castell havia hun llit de quatre posts ab dos petges.
 Item en altra caseta hun molí de sanch ab son forniment.
 Item hun canyís de canya per secar fogaces.
 Item una olla de terra colera ab sa prempsa.

En lo celler qui és de la part de mossèn Phelip Fuster ha d'ela dita heretat dos cups grans ab llurs canyissos y torn.

En la botiga olim atrobam ara que-y havia tres bótes grosses congrenyades les dos plenes de vi most de XXV somades cascuna e l'altra circa X somades de ayguades per a la companya.

Item tres carratells de una somada cascu los dos plens de vi blanch cru l'altre buyt.
 Item hun banch de transcolar.
 Item una alfàbia de terra ab hun poch de vi blanch cuyt.
 Item quatre alfàbies entre grans e xiques ab entorn XXXV quartans de oli.
 Item una gerra pimentera ab hun poch de vi banch.
 Item X gerres olieres barbaresques buydes.
 Item sinch parells de portadores e quatre sistes de spart.
 Item una post de Venècia.
 Item quatre còvens de canya.
 Item dos sércols de bóta grans e sinch sércols de bóta d'emena e una dotzena de sércols de portadora.
 Item dos quartins e hun quartí sgavellat.

En la botiga hon és lo cefareig del oli atrobam primerament tres bótes congrenyades plenes de vi la maior de tenor de set somades most l'altra de tenor de tres somades most l'altra de sis somades ayguades.

Item dos bótes de mena e una miia bóta de vinagre mitges qui ragen per lo ús de la companya.
 Item dos alfàbies de cent quarters cascuna buydes.
 Item set alfàbies olieres buydes e una portadora vella e dos barrils de salar peix.
 Item dos banchs de fust.

En la botiga, ara pastador, atrobam una pastera de fust ab sos petges.

Item tres orons de palla hon ha entorn hun sach de ordi e en l'altre mitia quartera de xexa.
 Item hun cubell gran de tenir farina.
 Item sis cavallons de lli sens trencar.

Item una mitia quartera de fust.
 Item una alfabieta trencada.
 Item hun cove ab dos cordes una de cànem altra de spart.
 Item una portadora ab sércols de ferro sgavellada hon havia quatre barrines de mantí, una sanalleta plena de ferro vell, hun fre terí e una corretia de porta e una gran barrina.
 Item altra consemblant portadora ab sércols de ferro.
 Item una sanalla de spart mesura de calç.
 Item una mitia bóta sotil.
 Item una alfàbia buyda.
 Item hun cedàs e hun garbell sotil.
 Item dos sércols de ferro per a portadora.
 Item una talla o corriola, hun canalobre de ferro antich.
 Item hun ferro se senyar bestiar e tres corretges de ferro.
 Item una post de pi per exugar fogaces.
 Item hun retxat de ferro, dos branques e una travessa e tres armelles de roda de molí.
 Item hun caxonet de ferro ple de ferramenta de torneiar.
 Item una sarrieta plena de ferramenta de boter.
 Item una picassa grossa.

En la cambra qui trau finestra vers la vinya e sobre la plassa dels ledoners atrobam primerament hun llit ab sos petges e quatre posts ab dos matalafos lo hu de palla altre de lana ab son travesser de fluxell ab sa coxinera e hun pavalló vell ab son pom set de XVIII vessos ab hun parell de lensols de quatre teles bri e stopa ustras.

En lo armari havia una bacina de lautó pintada e hun plat gran de stany.
 Item tres canalobres de lautó.
 Item una caldereta o poalet de aram.
 Item dos brocals de vidre una tassa e hun got e una cadufeta de terra e hun conrisset (?).
 Item hun barrilet per a tinta.
 Item dos spases e hun sombrero blanch.
 Item hun cofre vell e sotil ab dos parells de sabates e hun parell de borsequins e hun punyal terciat.
 Item hun cofre vell e antich ab hun poch de stopa fluxa.
 Item una caxa blancha de alber ab una botgeta de cuyro.
 Item una caxeta poqueta hon havia una capsa gran ab hun perfil de vellut negre e unes mànegues de vellut negre.
 Item XVIII torchaboques en una pessa.
 Item quatre tovalloles ab randa e tres tovalloles retxades.
 Item hun ymatge de Jesús petit e hun almasar negre doble les quals totes coses posades en la dita capsa dic yo dita Joana que són mies.
 Item una capsa rodona ab albarans.
 Item hun pes petit de ducat.
 Item hun pentinador de fil en pua e una tovallola retxada.
 Item hun tovalló obrat de ceda brots.
 Item hun tros de corretia de spasa ab tres platons e cap e civella de argent.

Item una cullereta de argent.

Item una bassina de lautó.

En la cambra vella del replà de la scala atrobam primerament hun llit gran ab son bancal e banqueta ab dos matalafos lo hu de lana altre de palla ab son travesser y coxí de fluxell, una vànova vella obra de roses ab flassada de borra ab hun parell de lensols de bri e stopa de quatre teles usats.

En la una caxa del qual bancal atrobam hu refredador de terra obra de València, quatre scudelles grasalenques, dos plats, una cuscossonera, XII scudelles e hun grazal e una encisamera, hun tallador de fust e una servidora de palma.

Item XXV rams de fil de bri e stopa.

En l'altra caxa del dit bancal havia algunes ampolles ab olis per ops de casa.

Item una servidoreta ab dos cadenats morischs, hun pany vell de artibanch, una nou de ballesta e unes farinetes ab son cedenat morisch e altres frascaries de ferro.

Item hun cofre vell e antich hon atrobam hun drap de ras spaller de figures vell.

Item hun sayet de xemellot per aminyo.

Item hun àbit de xemellot e hun brial blanch de mi dita Joana e hun mantell.

Item una catifa poqueta.

Item hun cobretaula pintat.

Item hun altre cofre pintat vell e sotil hon atrobam primerament sis tovalles de taula blanques velletes.

Item set tovalles pizanes de taula larga noves.

Item hun pavalló de bres meu de mi dita Joana.

Item sinch parells de lensols de quatre teles lo hun parell nous e los altres usats.

Item hun parell de lensols de tres teles usats.

Item set torcaboques trencats.

Item dos dotzenes e mitia de torcaboques en una pessa.

Item altra pessa de torcaboques dotzena e mitia.

Item set tovalloles planes usades.

Item vuyt capdells de stopa.

Item XXIII rams de stopa cuyts e XVIII rams de bri.

Item unes calces negres de home velles.

Item una vànova de bres vella.

Item hun cortinatge de cànem vermell entorn lo llit quatre pessas ab lo sobrecel.

Item una caxa vella hon havia tres coxins de fluxell e una mànega de clareya.

Item una copa de aram mitgensera.

Item devall lo llit havia hun llit de dos dos (*sic*) petges y quatre posts.

Item una lanterna de banya.

Item una banqueta de peu de llit vella e hun banch detràs lo llit.

En la casa sobre les botigues havia entorn XXXX cavallons de lli trencat.

Item hunambut de trascolar abambut de ferro.

Item una alfàbia oliera de tenor de L quarters buyda.

Item atrobam que en lo celler de mossèn Barthomeu Fuster, qui era d'en

Bastard, havia tres bótes de la dita heretat congregnyades buydes la una d etenor de XXX somades les altres són de XXV somades cascuna. És ver que en la una ha circa quatre somades de vinagre.

Item atrobam que en la casa e en una bóta d'en Gil davant la quartera àlies Torti ha XV somades de vi vermell most.

Item atrobam en la dita heretat hun sclau nomenat Antoni Petit moliner del demunt dit molí de edat de XXXXV o L anys.

Item atrobam en la stable deu posts de pi.

Item una scala de carro.

Item dos bastos de mul.

Item vuyt cayrats de pi.

Item dos arades y dos relles e tres collars de laurar bèsties.

Item una cella sarda ab sos streps.

Hec autem et non alia bona invenimus nos predicti tutor atque tutrix in hereditate predicta et bonis dicti quondam magnifici Joannis Fusterii defuncti que superius scribi fecimus et reponi prout ad nostram devenerunt noticiam profestamur (?) tamen quod si ab inde aliqua alia bona jan dicte hereditatis invenerimus ea omnia que fuerint mox scribi faciemus et reponi in hoc presenti publico instrumento vel alio legitimo documento omni fraude et malignitate cessantibus penitis et (...). Quod sunt actum Maioricarum diebus mense et anno atque in locis et presentibus (...) quibus supra et etiam infra.

Testes Martinus Ramis et Gabriel Torralba familiares dicte domus.